

20
21
Mayıs

PANDEMİDE MÜLTECİ ÇOCUK EMEĞİ SÖMÜRÜSÜ

Deri Tekstil
ve Kundura
İşçileri Derneği

Deri Tekstil
ve Kundura
İşçileri Derneği

Deri Tekstil ve Kundura İşçileri Derneği

Pandemi'de Mülteci Çocuk İşçiliği Raporu

Mayıs 2021, İzmir

Etiler Mahallesi 1275 Sokak No: 41 Basmane Konak/İzmir

deritekstilkunduraiscileriderneđi.wordpress.com

deritekstilkunduraiscileri@gmail.com

+90 (554) 301-71-37

deritekskundura

Kapak Fotoğrafı: Onur Pazarlı

Tasarım: Na&Kil Reklam Ajansı

Bu rapor, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliđi finansal desteği ile üretilmiştir.
Raporun içeriğinden yalnızca Deri Tekstil ve Kundura İşçileri Derneği sorumludur
ve Avrupa Birliđi'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

DERNEĞİMİZ HAKKINDA

2008 yılında “Deri İşçileri Derneği” adı altında kurulan derneğimiz 2011 yılında gerçekleşen genel kurul ile “Deri Tekstil Kundura İşçileri Derneği” adını almıştır. Derneğimiz, sınıfın güvencesiz ve örgütsüz kesimleri arasında “tek bir işçi sigortasız, tek bir işyeri sendikasız kalmasın!” şiarıyla faaliyet yürüten sınıf dayanışma örgütüdür.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ
01

GÜNCEL
DURUM
02

PANDEMİDE
ÇOCUK EMEĞİ
04

ANKET
SONUÇLARI
10

POLİTİKA
ÖNERİLERİMİZ
19

KAYNAKÇA
21

GİRİŞ

Dünyayı ekonomik olarak da sarsan COVID-19 pandemisinin mülteci çocuk emeği sömürsüne olan etkilerini inceleyebilmek için bir çalışma başlatma kararı aldık. Çalışmamızı, pandemi ile birlikte daha da yoksullaşan mülteci aileler arasında çocuk emeği sömürsünün nasıl etkilendiğini izleyebilmek ve çalışma yaşamına dahil olmak zorunda kalan çocukların yaşadığı hak ihlallerini ortaya koyabilmek amacıyla gerçekleştirdik.

Pandemi ile birlikte dernek üyelerimizin sahaya dair gözlemleri mülteci çocuk emeği sömürsünün arttığına dair idi. Mülteci çocukların yaşadıkları hak ihlallerini görünür kılmak ve savunuculuk çalışması yapabilmeyi amaçlıyoruz. Hedefimiz, pandemi ile artan mülteci çocuk sömürsünün önlenmesi ve mülteci çocukların eğitim yaşamına dahil olması için merkezi yönetim ve yerel yönetimleri harekete geçirebilmek.

Yöntem olarak pandemi sürecinde medyada çıkan haberleri, diğer sivil toplum kuruluşlarının hazırlamış olduğu raporları derledik ve İzmir genelinde yaşayan mülteci ailelerle görüşmeler yaparak bir anket çalışması gerçekleştirdik. Haberlerde bu alanda uzman kişilerin açıklamalarını derledik, diğer sivil toplum kuruluşlarının raporlarının sonuçlarına dikkat çektik ve anket çalışmamızda ise pandemi öncesi ve pandemi sonrası süreçte mülteci çocukların eğitim ve çalışma yaşamına katılım oranlarını tespit etmeye çalıştık.

Çalışmamızı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (14 Eylül 1990), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 138 numaralı Asgari Yaş Sözleşmesi (23 Ocak 1998) ve 182 numaralı Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi (25 Ocak 2001) çerçevesinde gerçekleştirmeye çalıştık.

GÜNCEL DURUM

Çin'in Wuhan kentinden yayılarak tüm dünyayı etkisi altına alan ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilen yeni tip korona virüs salgını etkilerini göstermeye devam ediyor.

Dünya genelinde 167 milyonun (1 Haziran 2021 itibariyle) üzerinde insan COVID-19 virüsüne yakalanırken resmi rakamlara göre 3 buçuk milyona yakın insan da yaşamını yitirdi. [1].

COVID-19 salgını bir halk sağlığı krizi olmasının yanı sıra aynı zamanda ekonomi alanında da etkilerini gösterdi. Salgının ekonomide yarattığı tahribattan ise yine en çok toplumun yoksul, kayıt dışı, güvencesiz ve gününbirlik işlerde çalışan kesimleri zarar

gördü. Bu kesimlerin başında da mülteciler geliyor.

Salgınla birlikte Türkiye genelinde pek çok sektör belirli aralıklarla iş durdurmak ya da çalışma kapasitesini azaltmak zorunda kaldı. Üretime ara veren ya da kapasitesini azaltan işyerlerinin başında mülteci ve göçmen işçilerin de yoğun olarak çalıştığı tekstil, kundura, sanayi atölyeleri ve inşaat gibi sektörler de yer alıyor.

Pandemide mülteci işçiler işsizlikle karşı karşıya kalırken mülteci ailelerinin tamamına yakının gelirleri ya kesildi ya da önemli oranda azaldı. Mülteci aileler bu süreçte temel ihtiyaçlarını karşılamakta dahi zorlandı, yoksulluk daha da arttı.

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği'nin Mayıs 2020'de yayımladığı "Covid-19'un Türkiye'de Yaşayan Mülteciler Üzerindeki Etkilerinin Sektörel Analizi" raporuna göre; Covid-19 sürecinde işsizlik oranının %70 arttığını belirtmiştir. Çalışanların ise %36'sı maaş kesintisi yaşadığını söylemiştir.

Bireylerin %33'ü fatura, %32'si kira, %26'sı temel ihtiyaçlara ilişkin ödemelerinin etkilendiğini belirtmiştir. Pek çok bireyin gelirin azalmasına karşın harcamalarında yaşanan artış, bireyleri ekonomik sıkıntıya sokmaktadır. Bireylerin %28'i destekler ile yaşamını sürdürmektedir. Sadece %8'inin düzenli işi bulunmaktadır. %24'ü ise günlük işler ile geçimini sağlamaktadır [2]

Kayıt dışı gününbirlik işlerde, güvencesiz olarak çalışan mülteci işçilerin aileleri pandemi sürecinde kaderlerine merkezi ve yerel yönetimler tarafından terk edildi. Mülteci işçilerin tamamına yakını kayıt dışı çalıştırıldığı için Çalışma Bakanlığı'nın gelir desteğine

erişemedi ve yine mültecilerin tamamına yakını vatandaş olmadıkları için hem Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın bin TL'lik pandemi destek parasına erişemedi. Sınırlı sayıda ilde mülteciler valiliklere bağlı vefa destek grupları ile yerel yönetimlerin gıda desteğine erişebildi.[3]

Bu süreçte çeşitli dayanışma ağları ve sivil toplum kuruluşları mültecilere de ulaşsa da ve tek seferlik destek sunabildi. Derneğimizin 2020 Temmuz'un yaptığı saha çalışması ve medya taramaları [4] da benzer durumu ortaya koyuyor. [5]

PANDEMİDE ÇOCUK EMEĞİ

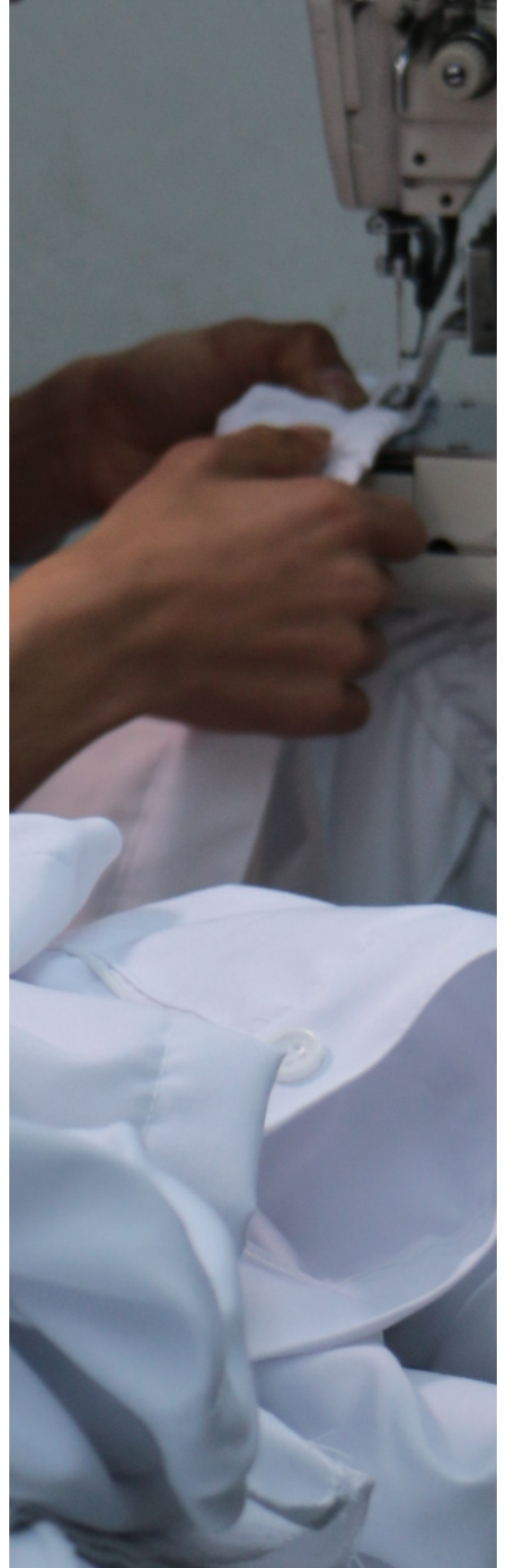
Mültecilerin bu süreçte yaşadığı ekonomik kayıplar, uzun süreli işsizlik ve yine mültecilerin salgının etkilerini azaltmak için uygulanan politikaların parçası olmaması beraberinde yeni bir sorunu ortaya çıkardı: artan mülteci çocuk emeği sömürsü.

Pandemi sürecinde gelirleri azalan ya da kesilen mülteci ailelerde, çocukların da hane bütçesine ya da ev içi emeğe destek vermesi beklendi.

Uzaktan eğitim süreci ile eğitim hayatından kopan ya da daha da uzaklaşan mülteci çocuklar çalışma yaşamına itildi.

Özellikle derneğimizin kurulu olduğu Konak Basmane'deki tekstil atölyeleri ve yine çalışma yaptığımız Işıkkent Ayakkabıcılar Sitesi'ndeki kundura atölyelerinde korona virüs salgınıyla birlikte ,özellikle mülteci çocuk emeği sömürsünün daha da arttığını gözlemledik.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve UNICEF de yayınladığı raporla, COVID-19 krizi nedeniyle milyonlarca çocuğun çalışma hayatına itilebileceğini ve çocuk emeği sömürsünde artış görülebileceğini açıkladı. Açıklamada UNICEF İcra Direktörü

İbrahim Danış

Henrietta Fore “Kriz zamanlarında, çocuk işçiliği, birçok aile için baş etme mekanizması haline geliyor” dedi [6]

BİLGİ Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ve BİLGİ ÇOÇA tarafından düzenlenen webinar serisinde konuşan Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) Türkiye Program Yöneticisi Nejat Kocabay da COVID-19 pandemisinin küresel ölçekte özellikle kayıt dışı iş gücünden başlayarak iş kayıplarına neden olacağını ve bu durumun çocuk emeği sömürsünün artırabileceğine dikkat çekti.

Kocabay, “Kayıt dışı istihdamın kırılğan, savunmasız yapısı içinde iş kayıplarını olumsuz şekilde telafi etmenin yollarından biri, araştırmaların da net bir şekilde ortaya koyduğu gibi çocuk işçiliği. Çocuğun kısa erimde sıcak paraya erişebileceği, ailenin geçim kaynaklarını destekleyebileceği tüm yolların aile tarafından kullanıldığı örneklerle her zaman karşılaşıyoruz” dedi. [7]

CHP İnsan Hakları Genel Başkan Yardımcılığı tarafından hazırlanan “Pandemi ve Çocuk” kitabına da göre geçen yıldan bu yana yüzde 10 daha fazla çocuk

günde 10-12 saat ortalama 60 ila 70 lira yevmiye için tarlalarda çalışmaya başladı. [8]

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD) Göç Akademisinin Nisan 2021 tarihli "COVID-19 Pandemisinin Türkiye'deki Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Altındaki Çocuklar Üzerinde Etkileri" raporuna göre de mülteci çocuk emeği sömürsü artmış durumda. Raporda her 100 çocuktan 15'i pandemi döneminde gelir getirici bir işte çalışması nedeniyle eğitime devam etmiyor [9]

Hem derneğimizin sahaya dair izlenimleri ve anket çalışmamızın sonuçları hem de

medyaya yansıyan haberlere göre kayıt dışılığın yoğun olduğu bölgelerdeki küçük ve orta işletme sahipleri işlerin azalmasını gerekçe göstererek daha kolay işten çıkarabilecekleri ve daha ucuza çalıştırabilecekleri için mülteci çocuk emeği sömürsüne yöneldi.

Çocuk emeğinin başka bir yönü de evdeki işçilik. Atölyelerden evlere gönderilen parça başı işlerde de çocuk emeği yaygın olarak kullanılıyor, ailelerle birlikte çocuklar da işçileşti. Mültecilerin yoğun olarak yaşadığı Basmane bölgesinde evlere parça başı iş verme sistemi ile karşılaşmak mümkün.

Pandemi ile birlikte çocuk emeğinin daha yaygın görüldüğü bir alan ise geri dönüştürülebilir atık toplama işi. Pandemi ile birlikte mülteci çocuklar gerek aileleri ile birlikte gerekse de tek başlarına çöp konteynerlerinin başında ya da sokaklarda daha çok görünür oldu. Üstelik mülteci çocukların, pandemi önlemleri kapsamında uzunca bir dönem sokağa çıkmaları yasak

Çocuk emeği sömürsünün görünür olmayan bir diğer türü ise ev içi emek. Pandemi nedeniyle okula gidemeyen kız çocuklarının üzerindeki ev iş yükü daha da arttı.

Öte yandan 7 yılın sonunda açıklanan Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 'Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları 2019' raporunda mülteci ve göçmen çocuk işçiliğine dair bir veri

olmasına rağmen çocuk işçiliği arttı. Sokaklarda dilenmek zorunda kalan, mendil, su ve küçük malzemeler satan veya çöp konteynerlerinin içinde kağıt, plastik ve metal parçaları toplamaya çalışan çocuklar ile atölyelerdeki çocuk emeği sömürsü devletin bütün kademeleri tarafından görmezden gelindi.

yer almadı [10]

Raporda verilerin güncel olmaması çocuk işçiliğinin boyutlarının ortaya çıkmasını engelliyor. Mültecileri ve göçmen ailelerin dahil edilmediği bir çocuk işgücü araştırmasının gerçeği yansıtmaktan uzak olduğunu söyleyebiliriz.

Türkiye'de 2011 yılından beri artan mülteci sayısı ile birlikte çocuk emeği sömürsü de şekil değiştirdi. Önce Suriye'de başlayan iç savaş ve ardından Irak, Afganistan, Pakistan, Azerbaycan, Gürcistan ve Somali gibi ülkelerden artan mülteci göçü ile birlikte Türkiye mülteci çocuk emeği sömürsü de görülmeye başlandı. [11] Çocuk yaşta işçi çalıştırarak emek maliyetlerini düşürmeye çalışan patronlar daha da ucuz bir iş gücü olan mülteci, göçmenlerin sayısının artması ile birlikte mülteci, göçmen çocuklara yöneldi.

Diğer işçilere göre daha da kötü koşullarda çalışan mülteci çocuk, daha düşük ücretlere daha uzun çalışma, maaşını geç ve eksik alma, kötü muamele gibi ayrımcılıklara maruz kalmakta ve nefret söylemleri altında çalışmaya zorlanmakta. Mülteci, göçmen çocuk işçiler başta derneğimizin örgütlenme çalışması yürüttüğü tekstil, kundura sektörü olmak üzere hizmet, tarım, hayvancılık, geri dönüştürülebilir atık toplama ve inşaat işlerinde gibi alanlarda kayıt dışı çalıştırılmaktadır.

Birleşmiş Milletler'e bağlı Ekonomik ve Sosyal İşler Organizasyonu (DESA),

yayınladığı 2019 raporuna göre Türkiye'deki mülteci ve göçmen toplam sayısının 6 milyona yakın. [12] Son 2 yılda gelen mülteci ve göçmenlerle ve kayıtsız olanlarla birlikte bu rakamın da daha da arttığını söyleyebiliriz.

Sadece 3,6 milyon civarında Suriyeli mülteci bulunmakta ve bu rakamın 1.237.637'ini (%33,7) 5-18 yaş arası eğitim çağındaki çocuklar oluşturuyor. [13] Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk'un açıkladığı son rakamlara göre 774 bin 257 (%63) geçici koruma statüsündeki Suriyeli mülteci çocuk okullara kayıtlı. [14] Türkiye'de bulunan diğer ülkelerden gelen mülteci çocukların sayısı ve okullaşma oranları ile ilgili ise bir veri bulunmuyor.

“Göç, mültecilik ve ayrımcılık” başlıklı sempozyumda konuşan Evrensel Gazetesi Yazarı Ercüment Akdeniz, göç ile birlikte çocuk işçi sayısı yükseldiğini ve çocuk işçiliğinde yaş ortalamasının 6’ya düştüğünü ve çalışma saatlerinin ise de arttığını söyledi. [15]

Artan mülteci, göçmen çocuk emeği sömürsü cinayetlerine de yansıdı. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Meclisi’nin verilerine göre ise 2014-2020 yılları arasında en az 81 mülteci, göçmen çocuk iş cinayetlerinde yaşamını yitirdi. [16] Sadece 2020 yılında 9 mülteci/göçmen çocuk çalışırken hayatını kaybetti. Çocukların 1’i hariç hepsi Suriyeli mülteci idi.

Birleşmiş Milletler, 28 Temmuz 2019’da aldığı karar ile 2021 yılını ‘Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Yılı’ ilan etti ve uluslararası toplumu, çocuk işçiliğini sona erdirmeye yönelik çabalarını artırmaya çağırarak küresel düzeyde bir hareket başlattı. [17]

Ancak çocuk emeğini sonlandırmaya yönelik uluslararası sözleşmelere taraf olduğu halde buna dair etkin adım devletlere yaptırım uygulanmadığı ve ailelere dair kalıcı çözümler üretilmediği sürece bu konuda bir ilerleme elde etmek mümkün değil.

ANKET SONUÇLARI

Anket sonuçlarımızı bu bölümde inceledik. Anket için mültecilerin yoğun olarak ikamet ettiği İzmir'in **Konak, Buca, Karabağlar ve Bornova** ilçelerinde yaşayan **100 mülteci çocuğun ailesi** ile yüz yüze görüşmeler yapıldı. Sorular çocuklara değil ailelerine yönlendirildi.

Anket sırasında **statü ve kayıtlı-kayıtsız ayrımı** gözetilmedi. Görüşülen mültecilerin çoğunluğu geçici koruma statüsündeki **Suriyeli** mülteciler idi. Görüşülen mültecilerle arasında **Afganistan, Pakistan ve Iraklı** mülteciler de yer aldı.

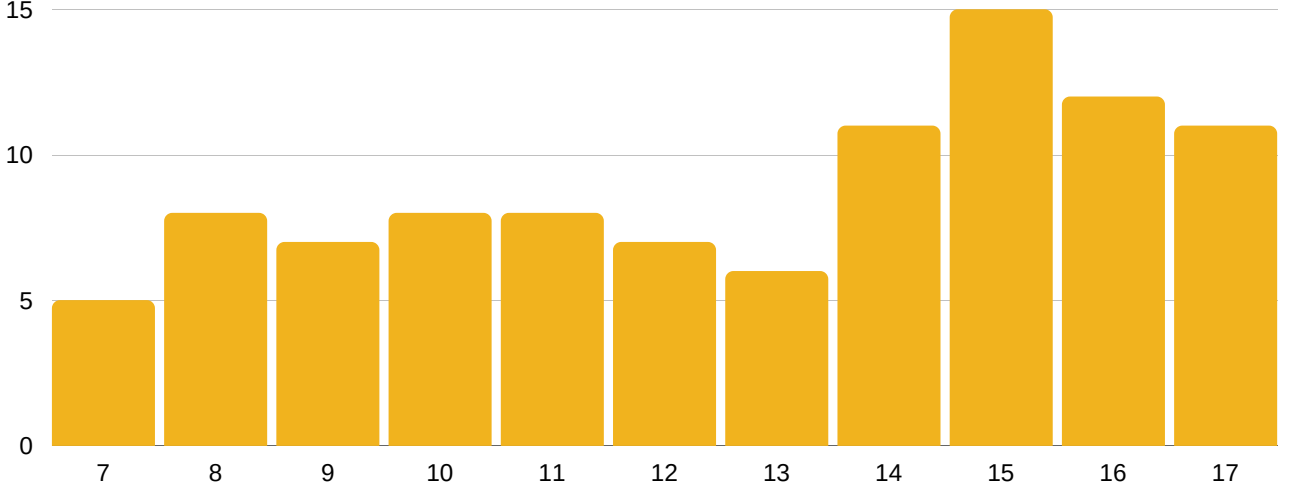
Anket görüşmeleri, 24-29 Mayıs tarihlerinde gerçekleştirildi. Anket çalışmaları sırasında maske ve mesafe kuralları dikkate alındı.

A. I. Cinsiyet Dağılımı

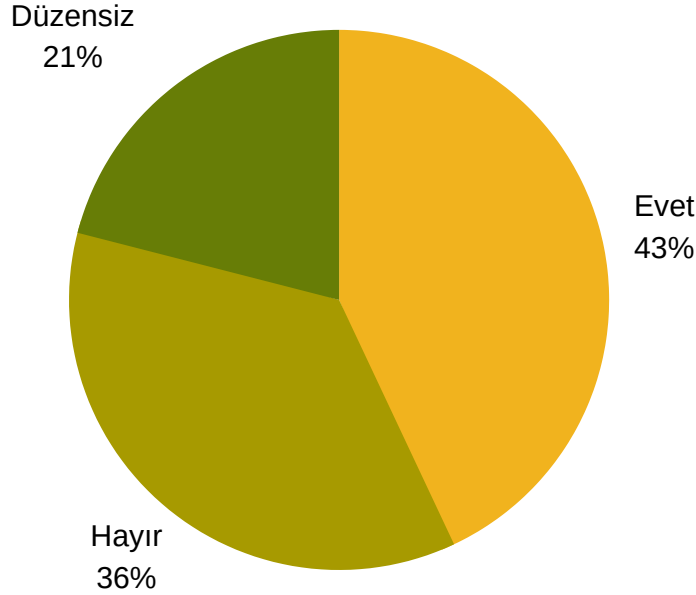
Anket için **61 erkek ve 39 kız** çocuğunun aileleri ile görüşüldü. Görüşmeler sırasında cinsiyet dağılımına önem gösterildi.

A. II. Yaş Dağılımı

Anket için **7-17 yaşındaki** mülteci çocuklarla görüşme yapıldı.
Görüşme yapılan mülteci çocukların **yaş ortalaması 12,18.**

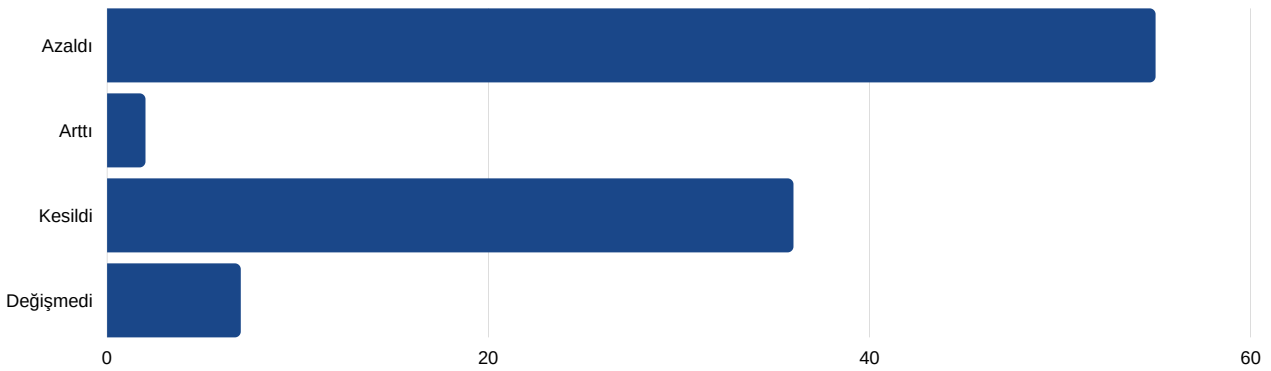
B. I. Ailelerin Çalışma Durumu

100 mülteci aileden **43'ü** evde bir yetişkinin düzenli çalıştığını, 36'sı ise kimsenin çalışmadığını belirtti. **21** mülteci aile ise çalışan kişinin düzensiz çalıştığını, çağırılma durumunda işe gittiğini dile getirdi.

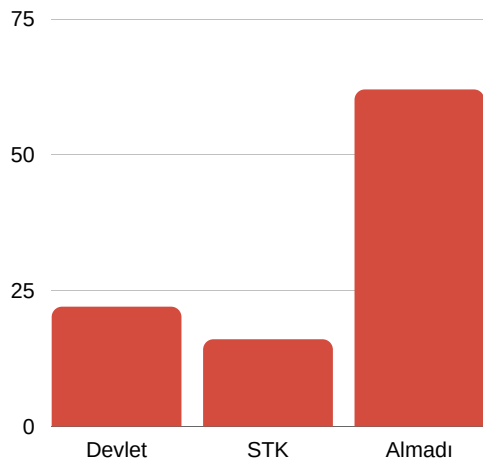
İşsiz olan mülteci ailelerin tamamı COVID-19 pandemisinin etkisinin göstermesinden beri işsiz olduklarını söyledi. Çalışan ya da düzensiz çalışan 64 mültecinin **25'i pandemi sürecinde 6 aya yakın işsiz kaldığını, 27'si ise mülteci ise 6 ayı aşkın bir süre,** (genellikle 8, 9 ay kadar) işsiz kaldıklarını ve yakın zamanda çalışmaya başladıklarını belirtti. **Sadece 12 mülteci** çalışmaya devam ettiğini dile getirdi. Çalışanların tamamı işverenlerinin **sigorta kayıtlarının olmadığını** da ifade etti.

B. II. Pandemi Sürecinde Ailenin Geliri

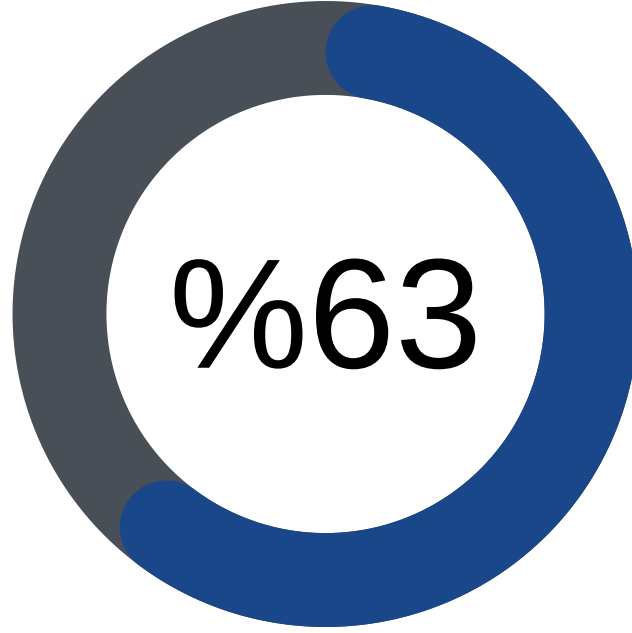
'Pandemi sürecinde ailenin geliri azaldı mı?' sorusuna **55 mülteci aile 'azaldı', 36 aile 'kesildi' cevabını verdi.** 7 mülteci aile değişmediğini ifade ederken sadece 2 aile arttığını kaydetti. Daha önceki sorumuzla karşılaştırıldığında çalışmaya devam eden mülteci ailelerin de gelirlerinde azalma olduğu gözlemlendi. (Bu soru pandeminin geneli baz alınarak sorulmuştur. Belirli süre işsiz kalan aileler gelirlerinin azaldığı cevabını verdi). (Gelir kapsamında sadece maaşlar baz alındı, Kızılay Kart gelir olarak dahil edilmedi)

B. III. Pandemi Sürecinde Kamu Desteği

Pandemi dönemindeki ağır ekonomik kayıplara rağmen destek ise çok sınırlı kaldı. **22 mülteci aile kaymakamlık ya da yerel yönetim** aracılığı ile bir defalık gıda paketi desteğini aldığını dile getirirken **16 mülteci aile ise çeşitli sivil toplum kuruluşlarından** gıda paketi desteği ya da 100 TL'lik market kartı desteği aldığını belirtti.

C.I. Pandemi Öncesinde Eğitim Durumu

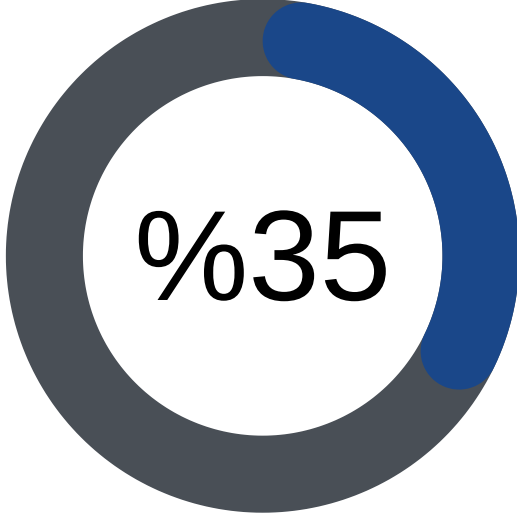
'Pandemi öncesinde çocuğunuz eğitime devam ediyordu mu?' sorusuna yüz mülteci aileden **63'ü 'evet'** cevabını verdi. Bu oran ülke ortalamasına hemen hemen aynı düzeyde. **7-11 yaşındaki çocukların okullaşma oranı ile kız çocuklarının** okullaşma oranının daha yüksek olduğu gözlemlendi.

C.II. Pandemi Öncesinde Çalışma Durumu

'Pandemi öncesinde çocuğunuz çalışıyor muydu?' sorusuna yüz mülteci aileden 23'ü evet cevabını verdi. **23 aileden 15'i çocuğunun düzenli olarak çalıştığını kaydederken 8'i ise düzensiz ve kısmi zamanlı** çalıştığını kaydetti. Yine çalışanların tamamına yakınının erkek olduğu ve 11-17 yaşlarında olduğu belirtildi.

C.III. Pandemi Sürecinde Eğitim Durumu

'Pandemi sürecinde çocuğunuz uzaktan eğitime devam edebildi mi?' sorusuna yüz mülteci aileden sadece **35'i 'evet'** cevabını verdi. Pandemi öncesinde oran **63 iken pandemi sürecinde 35'e** kadar düştü.

Neredeyse yarı yarıya bir düşüş kaydedildi. Uzaktan eğitime devam edememe nedenleri arasında teknik donanım eksikliği, bilgilendirilmeme ve dil engeli nedenler ön plana çıktı. Pandemi sürecinde çalışmaya devam eden mültecilerin çocuklarının uzaktan eğitime erişebildiği görüldü.

C.IV. Pandemi Sürecinde Çalışma Durumu

'Pandemi sürecinde çocuğunuz çalışıyor mu?' sorusuna yüz mülteci aileden 43'ü 'evet' cevabını verdi. Çalışmaya oranında da neredeyse iki katına çıkmış durumda. 43 aileden **26'sı çocuğunun düzenli olarak çalıştığını 17si ise düzensiz ve kısmi zamanlarda işlerde çalıştığını** kaydetti. Çalışma oranının artması ile **çalışma yaşı 8'li yaşlara** kadar inerken bu sefer kız çocuklarının çalışma yaşamına (ev içi emek dahil değil) katıldığı gözlemlendi. Hem uzaktan eğitime katılamayan hem de çalışmayan mülteci çocukların ailelerinin önemli bir kısmının çocuğu için de iş aradığının ancak bulamadığı cevabını verdi. Kısmi zamanlı çalışan çocukların da eğitim uzaklaştığı görüldü.

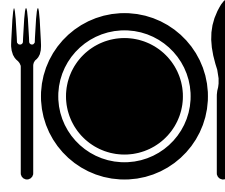
C.V. Çocuğun Çalıştığı İş Kolu

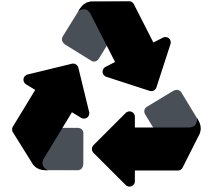
10

7

9

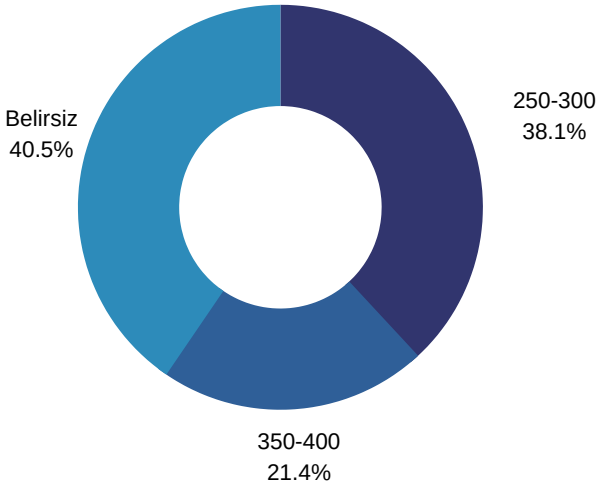

10

Çocuğunuz hangi iş kolunda çalışıyor' sorusuna mülteci ailelerden **10'u tekstil atölyesinde 7'si kundura atölyesinde, 9'u lokanta, büfe gibi işyerlerinde** çalıştığını kaydetti. Yine **10 mülteci** çocuğunun kendisi ile birlikte ya da kendisinden ayrı sokaklarda **geri dönüştürülebilir katı atık** topladığını dile getirdi. Diğer mülteciler ise çocuklarının sokaklarda mendil sattığını, ışıklarda araba camı sildiğini ve dilendiğini cevabını verdi.

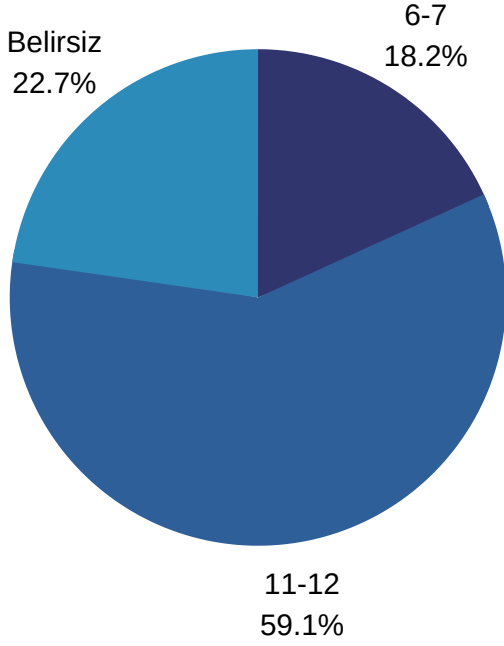
Çocuğun işe başlama sebepleri arasında, ailedeki uzun süreli işsizlik, çocuğun daha kolay iş bulması, işverenlerin çocuk işçi daha az haftalık verecek olması, eğitimden kopması ve 'çocuklar salgından etkilenmiyor' düşüncesi gibi nedenler yatıyor.

C.VI. Haftalık Aldığı Maaş

'Çocuğunuz ne kadar haftalık maaş alıyor' sorusuna **16 mülteci aile 250-300 TL ve 10 mülteci aile ise 350-400 TL** aldığı cevabını verdi. Diğer mülteci aileler ise çalışma günü, çalışma saati, satılan mendil, toplanan dönüştürülebilir atık miktarı vb nedenlere göre değiştiğini, belirsiz olduğunu söyledi.

C.VII. Çalışma Saatleri

Çocuğun çalışma saatlerini sorduğumuz mülteci ailelerden **26'si çocuğunun 11-12 saat, 8'i 6-7 saat çalıştığını, 9'u ise belirsiz** olduğunu belirtti.

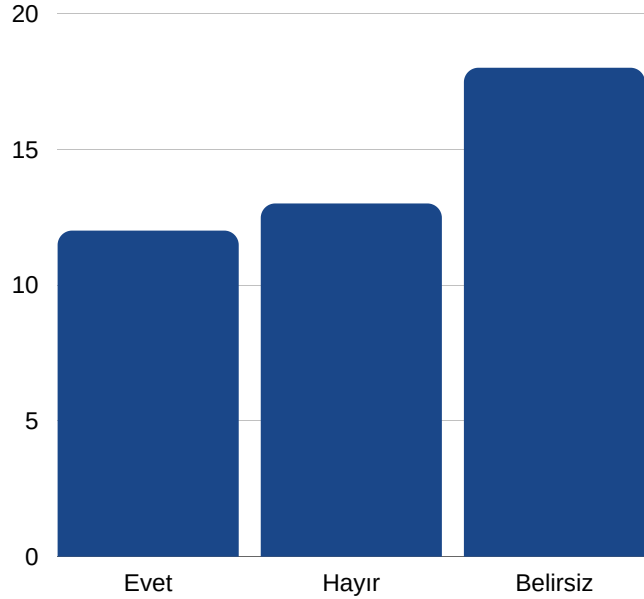
11-12 saat çalışan çocukların tamamının tekstil ve kundura atölyelerinde ya da lokanta ve büfelerde çalıştığı görüldü.

Belirsiz cevabını verilen çocukların ise ise daha çok sokaklarda çalıştığı gözlemlendi.

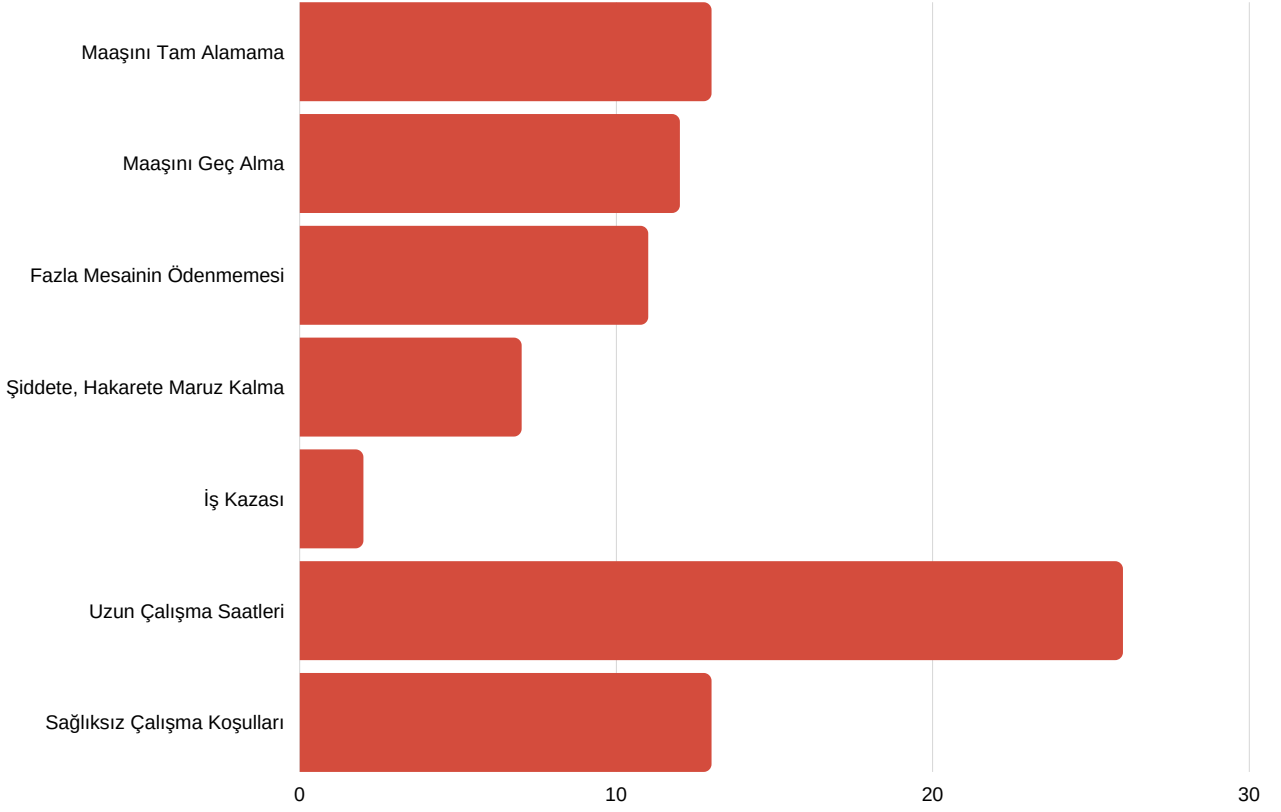
C.VIII. Çalışan Çocuğun Pandemi Sonrasında Eğitime Dönme Düşüncesi

'Çalışan çocuğun pandemi sonrasında eğitim hayatına devam etmeyi düşünüyor mu?' sorusuna **12'si 'evet', 13'ü ise 'hayır' cevabını verdi. 18 aile ise 'belirsiz' cevabını verdi.**

Bu veri pandemi sürecinde artan mülteci çocuk işçiliğinin önemli olan kalıcı hale gelebileceğini ortaya koyuyor.

C.IX. Çalışırken Maruz Kalınan Hak İhlalleri

Mülteci ailelere çocuklarının çalışırken maruz kaldığı hak ihlalleri de soruldu. **13 aile çocuklarının haftalığını tam alamadığı zamanlar olduğunu, 12 aile haftalıkların sürekli geç verildiğini, 11 aile fazladan çalıştırma ücretlerinin hiç bir zaman ödenmediğini 7 aile ise çocuklarının sokakta fiziksel şiddete ve nefret söylemlerine maruz kaldığını, 4 aile çocuğunun çalışırken iş kazası geçirdiğini, 26 aile çalışma saatlerinin uzun olduğunu ve 13 ailede çocukların sağlıksız koşullarda çalıştığını** belirtti.

Fiziksel şiddete ve nefret söylemlerine maruz kalan çocukların tamamına yakının sokakta çalışan çocuklar olduğu görülürken iş kazası geçiren çocukların tekstil ve kundura atölyelerinde çalıştığı görüldü.

Mülteci çocukların yukarıda belirttiğimiz işlerde çalıştırılması, Türkiye'nin de taraf olduğu BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve ILO'nun 138 Numaralı Asgari Yaş Sözleşmesi ile 182 numaralı Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi ve 4857 Sayılı İş Kanunu'nda yer alan çocukların sağlık, güvenlik veya ahlaki gelişimleri açısından zararlı olan işlerde çalıştırılmamasına yönelik hükümlerine göre yasaktır.

Kamu idaresi ilgili hükümleri uygulamamakta, Avrupa Sosyal Sarti Madde 7, Madde 17, ve Madde 30 gereği çocuklara ve ailelerine kamu idaresinin vermesi gerekli desteği vermemektedir. Yani mülteci çocukların emeğinin sömürüsüne yol açılmakta mülteci çocukların hakları ihlal edilmektedir.

POLİTİKA ÖNERİLERİMİZ

Çocuk emeği sömürsünün sonlanması devletin temel yükümlüğüdür. Ayrımsız bir şekilde çocukların sağlık, gelişim, eğitim ve barınma ihtiyaçları sosyal haklar temelinde karşılamalıdır. Sosyal ve ekonomik alanlarda iyileştirme yapılmalı, yoksullukla insan hakları temelinde etkili mücadele edilmelidir. Çocuk yaştaki işçilerin aileleri için işsizliğe karşı istihdam olanağı yaratacak politikalar yaşama geçirilmelidir.

Çocuk emeğinin sömürsü ile mücadele yoksullukla mücadeleden geçer. Mülteci çocuk emeğinin sömürsü ile mücadelenin ilk koşulu ise Türkiye'deki sığınmacılara mülteci statüsünün verilmesidir. Bunun için ivedilikle Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesine (1951) konan coğrafi kısıtlama kaldırılmalı ve sözleşmenin 'ayrımcılık yasağı' ilkesi doğrultusunda herhangi bir şart koşulmadan bütün mültecilere statü verilmelidir.

Yakın zamanda mülteci çocuk emeğinin sömürsünün artmasına neden olan COVID-19 pandemisinin ekonomik alandaki etkilerini azaltmak için hükümetin ve yerel yönetimlerin hayata geçirdiği sosyal destek uygulamaları mültecileri de kapsamalıdır. Geriye dönük destekler de sunulmalıdır.

Mülteci ve göçmen işçilerin sosyal güvenlik kaydı işlemleri kolaylaştırılmalı ve işveren tarafından başvuru yapılmadığı durumda mülteci ve göçmen işçinin Sosyal Güvenlik Kurumu'na başvurusu yeterli olmalıdır. İşyerlerine dair mülteci kotaları hayata uygun şekilde değiştirilmelidir. Mülteci işçilerin yoğun olduğu işçi havzalarında sosyal güvenlik kaydı denetimleri arttırılmalı, caydırıcı cezalar verilmelidir.

Türkiye'nin de taraf olduğu çocuk emeği sömürsü ile ilgili uluslararası sözleşmelerin hayata geçirilmesinde ısrarcı olunmalıdır. Yapılan çalışmalar kapalı kapılar ardında kalmamalı, sahada da etkin ve yaygın çalışmalar yapılmalıdır. Uluslararası örgütler, sözleşmeleri hayata geçirmeyen devletlere yaptırım uygulamalıdır.

Çocuk emeği sömürsü ile birlikte mülteci çocuk emeği sömürsünde de ortadan kaldırılmasına yönelik politika savunuculuğu çalışmalarının ve sosyal koruma mekanizmalarının üretilebilmesi için hak odaklı bilgi ve veriler oluşturulmalıdır.

TÜİK'in son olarak 2109 yılına dair hazırladığı çocuk işçiliğine ait veriler mülteci, göçmen çocuk emeğini de gözetererek tekrar hazırlanmalı ve kamuoyuyla paylaşılmalı. Sonraki raporlarda da mülteci, göçmen çocuklar dahil edilmelidir.

Mülteci çocuk emeğinin sömürsünün önüne geçmek için kamu kurumlarının yanı sıra işçi örgütleri, mülteci ve çocuk alanında çalışan hak odaklı sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve işveren örgütleri bir araya getirilmelidir. Çözüm önerileri üretme konusunda bütün tarafların önerileri dikkate alınmalı ve sivil toplum kuruluşları çözüm önerilerinin hayata geçirilmesi konusunda denetim yapma hakkına sahip olmalıdır.

Pandemi döneminde çocuk emeği sömürsünün artmasına neden olan uzaktan eğitime erişimin önündeki engeller kaldırılmalı, çocuklar internet ve teknik donanım noktasında desteklenmelidir. Çocuk işçiliğın kalıcılaşmasına engel olmak için pandemi sonrası dönemde örgün eğitim ile birlikte eğitim hayatından kopan çocuklar ivedilikle tespit edilmeli ve eğitim hayatına yeniden kazandırılmalıdır.

Çalışma hayatı, çocukların üzerinde fiziksel ve ruhsal açıdan olumsuz etkiler bırakır. Çalıştırılan çocuklara bu konuda özel destek verilmelidir.

ÇOCUK YAŞTA ÇALIŞTIRILMANIN HER TÜRLÜSÜ YASAKLANMALIDIR!

KAYNAKÇA

[1] <https://ourworldindata.org/coronavirus-data>

[2] **SGDD -COVID-19 Salgınının Türkiye’de Mülteciler Üzerindeki Etkilerinin Sektörel Analizi Raporu**

[3] **Bkz: Mülteci derneklerinden acil yardım çağrısı**

<https://www.evrensel.net/haber/403703/multeci-derneklerinden-acil-dayanisma-cagrisi>

[4] **Konu ile ilgili duruma dair daha fazla bilgi için:**

Toplumsal eşitsizlik, mülteciler ve pandemi Kemal Vural Tarlan

<https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-372-nisan-2020-372/10037/toplumsal-esitsizlik-multeciler-ve-pandemi/11721>

Mülteciler Pandemi Sürecinden Nasıl Etkilendi?

<https://www.amerikaninsesi.com/a/multeciler-pandemi-surecinden-nasil-etkilendi/5470664.html>

Pandemi mültecileri daha derinden etkiledi

<https://www.evrensel.net/haber/431526/pandemi-multecileri-daha-derinden-etkiledi>

Afet üstüne afet: mülteciler için pandemi ne demek?

<https://www.hayatadestek.org/blog/insani-yardim/afet-ustune-afet-multeciler-icin-pandemi-ne-demek/?>

[gclid=CjwKCAjwtdcFBhBAEiwAKOIy561NMD8qwtBSKyGJ0d3onfeajS7DVYsJAismfwh1q3vSf0nfPBYw7xoCUgUQAvD_BwE](https://www.hayatadestek.org/blog/insani-yardim/afet-ustune-afet-multeciler-icin-pandemi-ne-demek/?gclid=CjwKCAjwtdcFBhBAEiwAKOIy561NMD8qwtBSKyGJ0d3onfeajS7DVYsJAismfwh1q3vSf0nfPBYw7xoCUgUQAvD_BwE)

SALGIN ÇOCUK İŞÇİLİĞİNİ ARTIRABİLİR

<http://www.gazetekadikoy.com.tr/gundem/salgin-cocuk-isciligini-artirabilir-h16428.html>

[5] **‘Pandemide Mülteci İşçi Olmak’ Raporumuz**

<https://deritekstilkunduraiscileridernegi.wordpress.com/2020/09/14/pandemide-multeci-isci-olmak-raporumuz-yayinda/>

[6] **ILO ve UNICEF: Milyonlarca çocuk, COVID-19 nedeniyle çocuk işçiliğine sürüklenebilir**

https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/covid-19/WCMS_747793/lang--tr/index.htm

[7] **Bkz. Çocuk işçiliği ile mücadelenin son 20 yılı tartışıldı**

<https://mag.bilgi.edu.tr/tr/haber/cocuk-isciligi-ile-mucadelenin-son-20-yili-tartisi/>

[8] Bkz. CHP İnsan Hakları Genel Başkan Yardımcılığı tarafından hazırlanan “Pandemi ve Çocuk” raporu

<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/chpnin-hazirladigi-rapor-pandemi-kosullarinda-cocuklarin-ugradigi-hak-gasplarini-goz-onune-seriyor-1814546>

[9] SGDD Göç Akademisi: “COVID-19 Pandemisinin Türkiye’deki Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Altındaki Çocuklar Üzerinde Etkileri: Türkiye Örneği <https://www.sivilsayfalar.org/raporlar/sgdd-goc-akademisi-covid-19-pandemisinin-turkiyedeki-uluslararasi-koruma-ve-gecici-koruma-altindaki-cocuklar-uzerinde-etkileri-turkiye-ornegi/#>

[10] TÜİK Çocuk İşgücü Anketi 2019 Üzerine İlk Notlar <https://fisek.org.tr/tuik-calisan-cocuk-isgucu-anketi-2019-uzerine-ilk-notlar/>

[11] ‘TÜİK’in raporu mülteci/göçmen çocuk emeğini görmezden geliyor’ <https://multecimedyasi.org/2020/04/06/tuikin-raporu-multeci-gocmen-cocuk-emeğini-gormezden-geliyor/>

Türkiye’de Emeğin En Savunmasız Hali: Şanlıurfa’da Suriyeli Mülteci Çocuk İşçi Olmak <https://www.calismatoplum.org/makale/turkiyede-emeğin-en-savunmasız-hali-sanliurfada-suriyeli-multeci-cocuk-isci-olmak>

[12] BM: ‘Türkiye’de 5 milyon 679 bin Mülteci ve Göçmen Yaşıyor’ <https://www.amerikaninsesi.com/a/bm-desa-raporu-turkiyedeki-gocmen-sayisi/5088989.html>

[13] Türkiye’deki Suriyeli Sayısı Nisan 2021 <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

[14] Bakan Selçuk, Türkiye’deki yabancı uyruklu öğrenci sayısını açıkladı <https://tr.sputniknews.com/turkiye/202105311044623538-bakan-selcuk-turkiyedeki-yabanci-uyruklu-ogrenci-sayisini-acikladi/>